

Vlaamse overheid

Koning Albert II-laan 35 bus 33

1030 BRUSSEL

T 02 553 35 00

F 02 553 35 84

zorgengezondheid@vlaanderen.be

www.zorg-en-gezondheid.be

Toestemming bij 12 tot 15-jarigen

////////////////////////////////////

Inhoud

1	Procedure toestemming 12 tot 15-jarigen.....	1
1.1	Drie verschillende scenario's van toestemming in het vaccinatiecentrum.....	2
1.2	Toepassing procedure toestemming jongeren in pleegzorg	3
1.3	Toepassing procedure toestemming jongeren in collectiviteiten.....	4
1.4	Bijhouden van gegevens	5
1.4.1	Schriftelijke toestemming (van de ouders/pleegzorgers/pleegzorgdienst).....	5
1.4.2	Notities van medisch gesprek van de medisch expert met de jongere	5
2	Jongeren 12-15 jaar op QVAX.....	6
3	Verdere toelichting van de toestemming bij 12 tot 15-jarigen	7
3.1	Ouders willen vaccin, de minderjarige niet.....	7
3.2	Ouders willen geen vaccin, de minderjarige wel	7
3.3	Ouders zijn het onderling niet eens.....	8
3.3.1	Pleegzorg	9
3.3.2	Procedure in vaccinatiecentrum	9
3.3.3	Inboeken van afspraken en controle ter plaatse	10
4	Elementen maturiteitsonderzoek minderjarigen.....	12
5	Flowdiagram procedure toestemming 12-15 jarigen	13

1 PROCEDURE TOESTEMMING 12 TOT 15-JARIGEN

Vooraf: in deze nota wordt gesproken over de medische expert van het centrum. Hiermee wordt bedoeld om de arts die op dat moment beschikbaar is in het centrum.

1.1 Drie verschillende scenario's van toestemming in het vaccinatiecentrum

In de vaccinatiecentra zijn er 3 scenario's voor het verkrijgen van toestemming tot vaccinatie van 12 tot 15-jarigen:

1. De basisprocedure is dat wordt gevraagd dat de jongere samen met een ouder of voogd naar het vaccinatiecentrum komt. De houding van beide partijen (actieve komst naar het vaccinatiecentrum, geen verzet tegen de vaccinatie) is een toestemming voor de vaccinatie. Deze actieve houding wordt in het kader van de Wet Patiëntenrechten immers beschouwd als een voldoende toestemming.
2. Indien een ouder of voogd absoluut niet mee kan naar het VC dan mag de jongere zich aandienen voor vaccinatie in het vaccinatiecentrum met een door de ouder of voogd ondertekende brief. Deze "werkwijze" kan ook worden toegepast wanneer een jongere bv. vergezeld wordt door een grootouder of andere persoon. Een voorbeeldbrief hiervan komt op de website.

Deze brief moet de volgende elementen bevatten, controleer deze elementen:

- 1) naam, voornaam en geboortedatum van de jongere;
- 2) naam, voornaam, handtekening en contactgegevens van de ouder of voogd;
- 3) datum van de ondertekening; en
- 4) een expliciete vermelding 'Ik wens mijn kind te laten vaccineren tegen COVID-19 in het vaccinatiecentrum'.

Deze brieven dienen ter ondersteuning van het VC om zeker te zijn dat de ouders achter de vaccinatie staan en dus hun toestemming geven. Gezien de verantwoordelijkheid in het vaccinatiecentrum bij de medisch expert ligt, en deze het medisch dossier niet kan nakijken, is het gewenst om deze stappen nog te ondernemen in het VC. Indien er twijfel is over de geldigheid van de brief, bv. een vermoeden dat de jongere die zelf heeft opgesteld, wordt er overgegaan naar de volgende procedure en wordt contact genomen met de ouders (cf. 3. hierna). De bevestiging van een andere begeleider, bv. een grootouder, over de echtheid van een document, is een bijkomende zekerheid.

3. Indien een jongere zich aandient voor vaccinatie zonder een ouder of voogd, zonder een ondertekende brief, dan gaat de jongere in gesprek met de medisch expert van het vaccinatiecentrum.
 - a. Deze medisch expert bevraagt waarom de jongere alleen is komen opdagen en beoordeelt de situatie. Indien gepast gelet op de situatie van de jongere, tracht hij in eerste instantie contact op te nemen met de ouders om als nog een toestemming te verkrijgen via telefoon. Ook wanneer er twijfel is over de geldigheid van een toestemmingbrief (cf. 2 hiervoor), wordt er contact opgenomen met de ouders.
 - b. Kan geen contact met de ouders worden gelegd of is dit gelet op de situatie van de jongere niet verantwoord, dan tracht de medisch expert in tweede instantie de wilsbekwaamheid (medische meerderjarigheid) van de jongere in te schatten. Wanneer de jongere matuur genoeg wordt geacht om zelfstandig een beslissing te nemen over zijn/haar COVID-19-vaccinatie, dan mag de jongere immers gevaccineerd worden, zonder de toestemming van de ouders.

Zoals hierna toegelicht is de jongere pas medische meerderjarig als hij/zij in staat worden geacht om de consequenties van zijn beslissing in te schatten en de voor- en nadelen tegen elkaar af te wegen. In het kader van deze beoordeling kan zeer belangrijke bijkomende relevante informatie worden gevonden bij de huisarts van de jongere. Door de langere behandelingsrelatie tussen

huisarts en jongere kan deze arts de situatie en de maturiteit van de jongere beter inschatten. **De beoordeling van de maturiteit is immers niet zonder meer een automatisme, maar een beoordeling die moet worden gemaakt met de nodige zorgvuldigheid.** Met de huisarts wordt dan ook best contact opgenomen. Aan de huisarts wordt ook gevraagd om in zijn patiëntendossier notulen te maken van het onderling overleg tussen medisch expert van het VC en huisarts. Deze notulen kunnen bij discussie ook dienen ter ondersteuning van de medische expert.

Bij twijfel of indien de jongere niet matuur genoeg wordt geacht dan mag deze niet gevaccineerd worden zonder toestemming van de ouders/voogd via hun aanwezigheid, een toestemmingsbrief of een toestemming via telefonisch contact.

Let op!: In alle 3 scenario's moet de jongere steeds de kans krijgen om zijn/haar vragen te stellen. Het is bijzonder belangrijk bij deze groep dat zij correct geïnformeerd worden. Dit betekent dat bij de anamnese steeds informatie gegeven moet worden, of minimaal de vraag gesteld wordt of de jongere nog vragen heeft rond de vaccinatie. Indien de jongere toch nog weigert moet dit gerespecteerd worden. Hij mag uiteraard op de risico's van deze weigering worden gewezen.

Let op!: Ook voor de 2de dosis van het vaccin wordt deze procedure gehanteerd. Informeer de ouder/voogd/jongere hiervan bij de eerste toediening!

1.2 Toepassing procedure toestemming jongeren in pleegzorg

Pleegzorger(s) krijgen een deel van het ouderlijk gezag toebedeeld. Zij hebben het recht om het kind bij zich te hebben en te houden (=verblijfrecht). Daarnaast hebben zij het recht dagdagelijkse beslissingen voor het kind te nemen, bv. bedtijd, eten, standaard doktersbezoek.

De ouders of voogd behouden het recht om belangrijke beslissingen te nemen omtrent de gezondheid. De vaccinatie voor het Covid-19 virus valt onder deze fundamentele beslissingen. Zij dienen dus de toestemming te geven voor het uitvoeren van deze medische handeling.

Ouders hebben wel de mogelijkheid om schriftelijke en met tussenkomst van het bevoegde orgaan van pleegzorg, beslissingsbevoegdheid over te dragen aan de pleegzorgers in een zogenaamde afsprakennota. Indien hierbij schriftelijke de beslissingsbevoegdheid over medische behandelingen wordt gedelegeerd, kan de pleegzorger(s) toestemmen in de vaccinatie tegen Covid-19.

Ook de familierechtbank kan op vraag van de pleegzorgers eveneens bepaalde beslissingsbevoegdheden verplicht delegeren aan de pleegzorger(s). Indien hierbij ook de beslissingsbevoegdheid over medische handelingen uitdrukkelijk wordt gedelegeerd, kunnen de pleegzorgers toestemmen met de Covid-19 vaccinatie.

Op basis van de bovenstaande juridische basis werd voor kinderen die in pleegzorg zitten de volgende procedure uitgewerkt:

1. pleegjongere komt met eigen (biologische) ouder naar VC (doorgaans is dit geen haalbare optie, gelet op de situatie er wordt onmiddellijk overgeschakeld op het tweede niveau);

2. pleegjongere komt met toestemmingsbrief, al dan niet begeleid door pleegouder:

2.1. brief getekend door ouder(s)

2.2. brief getekend door pleegouder, die hiervoor delegatie gekregen heeft van ouder(s) via de Afsprakennota, zoals opgemaakt onder bemiddeling van provinciale Dienst voor Pleegzorg.

2.3. brief getekend door pleegzorgdienst, die tekent namens de ouder (na contact met en toestemming van de ouder) – bv in situatie waarin ouder zelf geen getekend exemplaar 2.1. tijdig kan bezorgen.

Modellen van deze brieven zijn online terug te vinden op de website van het Agentschap.

3. pleegjongere komt zonder brief: de medisch expert binnen het vaccinatiecentrum zal voorafgaand een gesprek voeren met de jongere om de maturiteit in te schatten (geen telefoon met ouder(s)). Indien positieve evaluatie krijgt de jongere het vaccin toegediend; indien negatief niet.

Let op! Het is in de VC onmogelijk om de identiteit van iedere begeleider te gaan controleren. Daarom wordt gevraagd aan de pleegzorgers om proactief hun “*statuut*” als pleegzorger te melden en zelf de nodige toestemmingsbrief voor te leggen. De eerlijke communicatie behoort tot de verantwoordelijkheid van de pleegzorger.

1.3 Toepassing procedure toestemming jongeren in collectiviteiten

Voor de vaccinatie van jongeren in collectiviteiten is de procedure als volgt meegegeven:

Je bent nog geen 18 jaar. Mag je alleen beslissen over je vaccinatie?

Bespreek je vaccinatie samen met je ouders. Als je vragen hebt, neem dan contact op met je huisarts of vraag een gesprek met de vertrouwenspersoon in je instelling. Ook op het moment van de vaccinatie kan je nog vragen stellen.

- Als je **16 of 17 jaar** bent, mag je alleen gevaccineerd worden. Je kunt in principe zelf beslissen of je je laat vaccineren nadat je je goed geïnformeerd hebt.
- Als je **15 jaar of jonger** bent, moet je samen met je ouders, of persoon die de ouderlijke macht uitoefent, beslissen of je gevaccineerd wordt.
 - Als je **binnen de voorziening** gevaccineerd wordt dan verzamelt de voorziening de toestemming van je ouder(s) of voogd(en). De instelling noteert in je dossier wanneer en hoe je ouders (schriftelijk of mondeling) toestemden tot jouw vaccinatie.
 - Ga je **met de voorziening in groep naar het vaccinatiecentrum**? Dan verzamelt de voorziening jullie toestemmingsbrieven voor vaccinatie en worden deze meegenomen naar de afspraak in het vaccinatiecentrum. Deze brief heeft minstens 1) je naam, voornaam en geboortedatum van de jongere, 2) de naam, voornaam, contactgegevens en handtekening van je ouder(s) of voogd(en), 3) datum van de ondertekening en 4) de vermelding ‘Ik wens mijn kind te laten vaccineren tegen COVID-19 in het vaccinatiecentrum’. Je kan een voorbeeld van de brief vinden op: www.laatjevaccineren.be/12-15-jarigen
 - Ga je niet in groep met de voorziening naar je vaccinatiecentrum, maar individueel naar je vaccinatieafspraak in het vaccinatiecentrum? Kom dan samen met je ouder(s) of voogd(en). Kan een ouder of voogd echt niet mee? Kom dan alleen en breng een door je ouder(s) of voogd(en) ondertekende brief mee. Deze brief heeft minstens 1) je naam, voornaam en geboortedatum van de jongere, 2) de naam, voornaam, contactgegevens en handtekening van je ouder(s) of voogd(en), 3) datum van de ondertekening en 4) de vermelding ‘Ik wens mijn kind te laten vaccineren tegen COVID-19 in het vaccinatiecentrum’. Je kan een voorbeeld van de brief vinden op: www.laatjevaccineren.be/12-15-jarigen Zonder die brief zal je een gesprek met een arts in het vaccinatiecentrum hebben om te bekijken of je zelf kan kiezen om je te laten vaccineren.

1.4 Bijhouden van gegevens

1.4.1 **Schriftelijke toestemming (van de ouders/pleegzorgers/pleegzorgdienst)**

In het kader van de Wet Patiëntenrechten is het niet verplicht dat schriftelijk wordt ingestemd met een medische behandeling. Een mondelinge toestemming, die ook kan worden afgeleid uit de actieve houding van de patiënt volstaat.

Het is dus niet nodig dat ouders en/of kinderen in het VC nog een toestemmingsdocument ondertekenen.

De brief die we door de jongeren laten meenemen, wanneer zij zonder ouders naar het VC komen, is enkel een garantie van het feit dat hun ouders achter de beslissing staan. Gelet op de leeftijd van de jongere is hun "*medische meerderjarigheid*" minder aannemelijk. De beslissingen moeten dus samen met de ouders worden genomen of er moet worden vastgesteld dat de jongere voldoende matuur, dus wel "*medisch meerderjarig*" is om de beslissing te nemen. Omdat het operationeel enorm veel werk zou zijn om met elke jongere die alleen komt een gesprek aan te gaan, stellen we voor dat de jongere die alleen komt een brief meebrengt. Deze brief is dan een bewijs van het feit dat hij samen met zijn ouders de beslissing heeft genomen. Dit ter garantie van de medisch expert en verpleegkundige in het centrum dat zij de Wet Patiëntenrechten nakomen.

In de Wet Patiëntenrechten wordt nergens verplicht dat een toestemming voor een medische handeling schriftelijk wordt gegeven. Er is enkel een bepaling opgenomen waarin staat dat de gezondheidszorgberoepsbeoefenaar (arts/verpleegkundige) en/of de patiënt een schriftelijke toestemming *kan* laten opmaken en met *toestemming* van de patiënt die kan opslaan in het patiëntendossier. In de voorbereidende documenten bij de wetgeving staat duidelijk dat dit een recht is van beide partijen maar geen verplichting. Het is enkel een mogelijkheid die voorzien is om partijen te ondersteunen bij latere discussie.

Het document van de ouders moet in het licht hiervan ook niet worden opgeslagen. Het is op moment van de handeling een garantie. Het is wel mogelijk om de documenten op te slaan met toestemming van de patiënt én zijn ouders. Dit zou zorgen voor een "*bewijszekerheid*" naar de medisch expert, de verpleegkundige en de patiënt toe, omwille van operationele redenen, zou de opslag echter voor een enorme bijkomende verantwoordelijkheid voor medisch expert en verpleegkundige zorgen.

Dit document zou immers moeten worden opgeslagen in het patiëntendossier van de patiënt. Het bijhouden van dit dossier is de verantwoordelijkheid van de medisch expert of de verpleegkundige. In de vaccinatiecentra wordt geen patiëntendossier per patiënt bijgehouden, operationeel zou dit zeer veel vragen. Het document bijhouden met de toestemming, zou dus impliceren dat voor deze patiënten door de medisch expert en/of de verpleegkundige een dossier 30 jaar moet worden bijgehouden.

Bij een discussie; bv. bewering dat er geprikt is zonder toestemming, maken de richtlijnen van de overheid al een begin van bewijs uit voor de medisch expert en de verpleegkundige. Daarenboven kunnen verklaringen van andere medewerkers in het centrum ook worden aangevoerd als bewijs. De algemene werkwijze is immers dat zij niet werken zonder toestemming (3stapsredenering). Daarbij komt nog dat het feit dat de jongere naar het VC is gekomen ook een belangrijk element is om te bewijzen dat correct werd gehandeld.

Kortom, moeten die documenten niet worden opgeslagen. De medisch expert van het centrum zou dit wel kunnen vragen om hem te beschermen. Indien hij de documenten wil bijhouden moet hij hiervoor zelf instaan (patiëntendossier) conform de geldende regelgeving én moet hij de toestemming hebben van de patiënt om dit document op te slaan. (dit staat duidelijk zo expliciet vermeld in de parlementaire voorbereiding = nota bij de regelgeving).

1.4.2 **Notities van medisch gesprek van de medisch expert met de jongere**

Er bestaat geen systeem om deze gegevens automatisch en op een veilige manier in de VC te bewaren. Opnieuw hier kan de medisch expert van het centrum dit wel bijhouden om zichzelf te beschermen. Indien hij notities van het gesprek wil bijhouden moet hij hiervoor zelf instaan (patiëntendossier). In dit geval gelden eveneens de regels voor een veilige bewaring van medische dossiers.

In het kader van een gesprek van de minderjarige wordt daarom vooropgesteld om steeds contact op te nemen met de huisarts en in multidisciplinair overleg een beoordeling te maken van de maturiteit van de jongere. Hierbij kan aan de huisarts worden gevraagd om de nodige notities van dit overleg te maken in zijn patiëntendossier.

Zoals reeds vermeld, indien er een discussie achteraf plaatsneemt dat er geprikt is zonder toestemming dan maken de richtlijnen van de overheid al een begin van bewijs uit voor de medisch expert en de verpleegkundige. De algemene werkwijze is immers dat zij niet werken zonder toestemming (3stapsredenering). Bijkomend is het feit dat de jongere naar het VC is gekomen ook een belangrijk element is om te bewijzen dat correct werd gehandeld. Het overleg met de huisarts en in het verlengde daarvan zijn notities in het patiëntendossier, bieden tot slot een bijkomende garantie.

2 JONGEREN 12-15 JAAR OP QVAX

Jongeren van 12 tot 15 jaar zullen zich ook kunnen inschrijven op QVAX. Dit is enkel bedoeld om restdosissen op het einde van de dag op te vangen, niet om gaten in de agenda op te vullen.

Het inschrijven van een jongere 12-15 jaar in QVAX, wat een verwerking van persoonsgegevens impliceert, **moet** met de toestemming van de ouder(s) of voogd(en) gebeuren. Terwijl ze zich registreren op QVAX moet de boodschap *'Als u 15 jaar of jonger bent zijn uw ouders of voogd(en) akkoord dat u zich inschrijft op QVAX voor de vaccinatie tegen corona.'* aangevinkt worden met *'Ok, begrepen'*.

Er is nog een bijkomende boodschap dat aangevinkt moet worden bij de registratie in QVAX, regio Vlaanderen:

Als u 15 jaar of jonger bent dan moet je samen met je ouders beslissen of je gevaccineerd wordt. Als u in Vlaanderen woont vragen wij dat u samen met uw ouder(s) of voogd(en) naar het vaccinatiecentrum komt. Is het toch absoluut niet mogelijk om samen te komen? Breng een door je ouder(s) of voogd ondertekende brief mee. Maak die brief nu al klaar want u moet snel naar het vaccinatiecentrum komen als u wordt opgeroepen. Deze brief heeft minstens 1) uw naam, voornaam en geboortedatum 2) de naam, voornaam, contactgegevens en handtekening van uw ouder(s) of voogd, 3) de datum van ondertekening en 4) de vermelding 'Ik wens mijn kind te laten vaccineren tegen COVID-19 in het vaccinatiecentrum'. Zonder die brief zal je een gesprek met een arts in het vaccinatiecentrum hebben om te bekijken of je zelf kan kiezen om je te laten vaccineren.

We vragen dus dat de ouder(s) of voogd(en) samen met de jongere deze brief voorbereidt zodat de jongere met een last-minute uitnodiging via QVAX alleen naar het vaccinatiecentrum mag komen. Het kan natuurlijk dat deze brief toch niet werd voorbereidt of dat de jongere deze vergeet mee te brengen. In dit geval zal de jongere in gesprek treden met de medisch expert die eerst en vooral tracht de ouders te bereiken. Indien dit niet lukt zal de medische expert trachten de maturiteit in te schatten en op die manier te bekijken of deze zelfstandig kan toestemmen tot vaccinatie. We verwijzen hiervoor terug naar onze toelichting hiervoor.

Ook in de uitnodiging via QVAX per e-mail wordt een reminder meegegeven met de werkwijze van toestemming bij de afspraak.

Bent u 15 jaar of jonger? Dan moet u samen met je ouders beslissen of u gevaccineerd wordt. Als u in Vlaanderen woont vragen wij dat u samen met uw ouder(s) of voogd(en) naar het vaccinatiecentrum komt. **Is het toch absoluut niet mogelijk om samen met uw ouder(s) of voogd(en) te komen?** Breng een door je ouder(s) of voogd ondertekende brief mee. Deze brief heeft minstens 1) uw naam, voornaam en geboortedatum 2) de naam, voornaam, contactgegevens en handtekening van uw ouder(s) of voogd, 3) de datum van ondertekening en 4) de vermelding 'Ik wens mijn kind te laten vaccineren tegen COVID-19 in het vaccinatiecentrum'. Zonder die brief zal je een gesprek met een arts in het vaccinatiecentrum hebben om te bekijken of je zelf kan kiezen om je te laten vaccineren.

3 VERDERE TOELICHTING VAN DE TOESTEMMING BIJ 12 TOT 15-JARIGEN

Bij 16-17 jarigen is het uitgangspunt dat gehanteerd wordt dat je op dit moment voldoende maturiteit (medische meerderjarig) bent om een beslissing te nemen, bij 12-15 jarigen **niet**. Dit principe van de medische meerderjarigheid geldt in theorie ook voor deze groep jongeren aangezien de wetgever geen leeftijd aangeeft in de betreffende wet die bepaalt wanneer een jongere zelf kan toestemmen.

Gelet op de dalende leeftijd wordt de kans echter steeds kleiner dat deze jongeren evenwel als voldoende maturiteit kunnen worden beschouwd.

Daarom wordt er bij de leeftijdsgroep van de 12-15 jarigen ervan uitgegaan dat deze minderjarigen zich in een tussenfase bevinden, waarbij zij samen met de ouders de beslissing nemen over de medische behandelingen. Dit houdt dus in dat er een toestemming van de ouders moet zijn alvorens wordt overgegaan tot een medische handeling.

Gezien de Wet Patiëntenrechten stelt dat jongeren volgens hun leeftijd en maturiteit bij de uitoefening van hun patiëntenrechten betrokken moeten worden en de groeiende zelfstandigheid speelt, is de **betrokkenheid van de minderjarige wel van groot belang bij de groep patiënten van 12 tot 15 jaar**.

Dit betekent voor de groep van 12-15 jarigen minstens dat ze gehoord worden na voldoende en correct geïnformeerd te zijn op niveau van het kind en er een consensus met de ouders wordt nagestreefd door de pediater of huisarts. Dit vindt ook zo plaats in de reguliere gezondheidszorg voor andere verstrekkingen (en vaccins). Dit maakt het informeren van de jongere (12-15 jaar) in de vaccinatiecentra, met de mogelijkheid om vragen te stellen, cruciaal is.

Indien de ouders en de minderjarige patiënt het niet eens zijn over de toediening van het vaccin kunnen volgende scenario's zich voordoen:

3.1 Ouders willen vaccin, de minderjarige niet

Als de minderjarige patiënt nog niet als medisch meerderjarig kan worden beschouwd, kan de minderjarige patiënt niet manu militari verplicht worden gevaccineerd te worden. De minderjarige patiënt moet steeds, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteitsgraad, betrokken worden bij de uitoefening van zijn patiëntenrechten. Dit betekent dat ondanks de toestemming van de ouders een verplichting tot vaccinatie niet mogelijk is en het vaccin niet toegediend kan worden.

3.2 Ouders willen geen vaccin, de minderjarige wel

Indien de minderjarige medisch meerderjarig is (uitgangspunt bij 16-17 jarigen), tenzij andere individuele beoordeling) en de ouders niet willen dat hun kind gevaccineerd wordt, maar de minderjarige wel, is er volgens de wet patiëntenrechten strikt genomen geen conflict. De minderjarige patiënt mag zelfstandig zijn rechten als patiënt uitoefenen. Hij mag dus zelf beslissen of hij zich wil laten vaccineren, ook als zijn ouders dit niet willen. Het is in een dergelijke situatie wel aangewezen om toch steeds te trachten een consensus te bewerkstelligen tussen de ouders en de minderjarige. Dit om de stabiliteit van de gezinssituatie van de jongere zo veel als mogelijk te bewaren. De huisarts of de arts-specialist kan als vertrouwenspersoon het feitelijke conflict trachten te ontmijnen en trachten te komen tot een consensus tussen beide partijen. Het belang van het kind moet hierbij steeds centraal staan. Ook de medisch expert van het centrum kan in dit geval een bemiddelende rol opnemen.

Als de minderjarige patiënt nog niet als medisch meerderjarig kan worden beschouwd (uitgangspunt bij 12-15 jarigen, tenzij andere individuele beoordeling), moeten de ouders mee een toestemming geven voor de behandeling van de minderjarige. Indien de ouders niet willen dat hun kind gevaccineerd wordt, maar de minderjarige wel, is er volgens de wet patiëntenrechten in dit geval wel een conflict.

In de praktijk zal dit conflict de gezinssituatie onder spanning zetten. Het is dan aangewezen dat een derde partij zoals de huisarts of de arts-specialist als vertrouwenspersoon het feitelijke conflict kan trachten te ontmijnen en tracht te komen tot een consensus tussen beide partijen. Het belang van het kind moet hierbij steeds centraal staan. Ook de medisch expert van het centrum kan in dit geval een bemiddelende rol opnemen.

Indien niet tot een consensus gekomen wordt, bij een jongere die niet bekwaam wordt geacht om dit zelf te beslissen, kan de arts in uitzonderlijke omstandigheden in het belang van het kind en conform de risicobaten afweging in het belang van het welzijn van het kind, de mening van de ouders uitzonderlijk 'overrulen'. Dit gebeurt dan best na multidisciplinair overleg en met tussenkomst van de jeugdrechtbank.

Dient een jongere zich aan voor vaccinatie en is de vaccinatiecode gedeactiveerd door de ouders? We raden in dit geval aan dat de jongere met diens ouder(s) of voogd(en) in gesprek treden samen met de huisarts. De jongere kan dus op dat ogenblik niet gevaccineerd worden in het vaccinatiecentrum.

3.3 Ouders zijn het onderling niet eens

Het is uiteraard mogelijk dat ouders het onderling niet eens zijn over de vaccinatie. Ouders oefenen samen het ouderlijk gezag uit. Dit impliceert in principe dat de ouders het eens moeten zijn over een beslissing.

Het is de verantwoordelijkheid van elke ouder bij het nemen van een beslissing zich van de toestemming van de andere ouder te verzekeren. Dit wordt ook nogmaals zo benadrukt in de uitnodigingsbrief van de kinderen.

Om dit in de praktijk werkbaar te maken en het maatschappelijke verkeer niet onnodige te blokkeren, wordt ten aanzien van een derde, bv. een arts in een VC, ervan uitgegaan dat een ouders ten aanzien van een derde, die niet meer info heeft, handelt met toestemming van de andere ouder. Dit geldt zowel voor ouders die samenleven en ouders die niet samenleven. Dit vermoeden van instemming wordt opgenomen in het (oud) burgerlijk wetboek art. 373, lid 2 en art. 374 BW. Hierin wordt het volgende gesteld:

*"Ten opzichte **van derden die te goeder trouw zijn**, wordt elke ouder geacht te handelen **met instemming van de andere ouder** wanneer hij, alleen, een handeling stelt die met dat gezag verband houdt,"*

Dit heeft praktisch tot gevolg dat wanneer een arts, een zorgverlener of vaccinatiecentrum handelt met de toestemming van één ouder hij niet verkeerd handelt en dus niet aansprakelijk kan worden gesteld.

Dit vermoeden van instemming geldt ook voor ouders die niet samenleven. Op basis van deze redenering is het voldoende dat één van de ouders een brief ondertekenen voor het VC.

<p>Let op!: Wanneer een vaccinatiecentrum, zorgverlener, verpleegkundige of arts op de hoogte is van het feit dat één van beide ouders weigert (feit dat ouders niet samenleven wordt hiermee NIET gelijkgesteld), bv. omdat die uitdrukkelijk naar het vaccinatiecentrum dit komt melden, valt het bovenstaande gegeven van "goede trouw" weg.</p>
--

Wanneer een vaccinatiecentrum, zorgverlener, verpleegkundige of arts op de hoogte is van het feit dat één van beide ouders weigert, kan er enkel gevaccineerd worden met de uitdrukkelijke toestemming van beide ouders. De aanwezigheid van één van de ouders of de aanwezigheid van een andere volwassene met een toestemmingsbrief is dan niet meer voldoende om te vaccineren. Het is daarnaast mogelijk dat de familierechtbank het beslissingsrecht aan één van de ouders heeft toebedeeld. De uitspraak/vonnis van de familierechtbank is eveneens voldoende om verder te gaan met vaccinatie.

Wanneer het vaccinatiecentrum dus geconfronteerd wordt met een uitdrukkelijke weigering van één van de ouders, dan dient het ervoor te zorgen (via een interne procedure) dat het kind niet gevaccineerd wordt zonder de bovenstaande garanties. Hieronder zal vanuit het Agentschap een voorstel tot procedure worden gedaan, die een dergelijke garantie kan bieden.

Ter informatie: Wanneer in een VC wordt gevaccineerd zonder de weet van een verzet van één van beide ouders en deze ouder verzet zich nadien, heeft het noch het VC, noch de verpleegkundige, noch de arts een fout begaan. Er rijst dus pas “*een probleem*” wanneer het VC, de arts of verpleegkundige weet heeft van een verzet van één van beide ouders.

3.3.1 Pleegzorg

Wanneer een pleegzorger zich aanbiedt met zijn pleegkind en het VC is op de hoogte van de weigering van één van beide ouders dan kan er enkel gevaccineerd worden wanneer de pleegzorgdienst bevestigt, na bemiddeling met de ouders, dat een toestemming aanwezig is of dat op basis van een afsprakennota de pleegzorger deze beslissing kan nemen. Ook een beslissing van de familierechtbank kan bevestigen dat deze beslissing door één van de ouders of door de pleegzorger kan genomen worden.

3.3.2 Procedure in vaccinatiecentrum

We raden aan alle kinderen zo snel mogelijk uit te nodigen via de Doclr-agenda van het vaccinatiecentrum of het kindervaccinatiepunt. Dit betekent niet dat zij meteen gevaccineerd moeten worden, maar dat zij hun basisvaccinatie zullen ontvangen vanaf nu tot eind februari.

Onderstaande procedure is gebaseerd op het principe dat alle kinderen reeds zijn uitgenodigd.

3.3.2.1 Weigering door de ouders

Indien een ouder of voogd contact opneemt via telefoon om een vaccinatie van het kind te weigeren, moet worden verwezen naar de drie mogelijke procedures/ weigeringsmogelijkheden:

1. Via de oproepbrief in de bus of e-box kind de **vaccinatiecode te deactiveren**; of
2. Via een **fysieke aanmelding** in het vaccinatiecentrum van domicilie kind, in bezit van de eigen e-ID en identificatiebewijs van het ouderschap van het desbetreffende kind, bv. ISI+-pas, Kids-ID, bewijs van gezinssamenstelling. Via mijnburgerprofiel kan een gezinssamenstelling worden aangetoond.
3. Via schriftelijke melding (brief, aangetekende brief, e-mail) aan het VC

3.3.2.2 Ouder biedt zich fysiek aan om te weigeren

In het agendasysteem Doclr kan door het vaccinatiecentrum gekeken worden of het kind in kwestie reeds een uitnodiging tot vaccinatie of afspraak kreeg. Bevraag of er ook broers of zussen zijn waarvoor de weigering geldt.

Door alle kinderen uit te nodigen zal dit normaal het geval zijn. De ouder van het kind meldt zich aan op vertoon van eigen e-ID en identificatiebewijs van het ouderschap van het kind(eren). Het rijksregisternummer van elk individueel kind is hierbij een must.

Mogelijkheden van identificatiebewijs van het ouderschap:

- Kids ID
- ISI+ kaart
- Via mijnburgerprofiel familielijn aantonen
- Bewijs van gezinssamenstelling en/of ouderschap vanuit de gemeente

○ ...

Na identificatie kan de vaccinatiecode in Doclr gedeactiveerd worden en de eventuele afspraak worden geannuleerd. De weigering moet niet bijgehouden worden want de deactivatie is een bewijs van de weigering van de ouders en een registratie ervan. Indien het VC dit uit zekerheid wel wil doen kan dit met de nodige vertrouwelijkheids garanties. Indien gewenst zijn volgende sjablonen voor weigering beschikbaar op de website laatjevaccineren.be:

- Sjabloon waarmee de ouder zich fysiek kan aanmelden; en
- Sjabloon om mee te geven aan weigerende ouder als bevestiging van de ontvangst van de weigering en de deactivatie van de code van het kind.

Let op: deze sjablonen zijn documenten die ouders kunnen gebruiken. Het is niet omdat een ouder niet de (door AZG) voorgestelde sjablonen maar een ander sjabloon heeft meegenomen dat de weigering niet aanvaard kan worden. Indien door de ouder wordt gevraagd om een brief te ondertekenen waarover het VC niet zeker is (bv. waarin uitspraken worden gedaan die niet erkend kunnen worden), wordt aangeraden om het tweede sjabloon als bevestiging van ontvangst van de weigering mee te geven.

3.3.2.3 Schriftelijke melding aan VC

Tijdens de eerste periode werd streng vastgehouden aan de noodzaak tot identificatie van de weigerende ouder en werden andere weigeringen via e-mail en telefoon niet aanvaard. Voor telefonische meldingen blijft dit behouden.

Na een risico-analyse binnen het agentschap werd beslist dat het risico op een vaccinatie na schriftelijke weigering doorweegt op het risico tot deactivatie na melding door een onbevoegd persoon. Daarom wordt er aangenomen dat ook na een schriftelijke weigering via e-mail of (aangetekende brief) een weigering geregistreerd wordt door de deactivatie van de code.

3.3.3 Inboeken van afspraken en controle ter plaatse

3.3.3.1 Ouder (of pleegzorger) belt voor een afspraak te maken voor het kind - callcentrum

1. Vaccinatiecode is gedeactiveerd: manuele inboeking **mag NIET**
 - a. Mogelijk eerdere deactivatie door ouder;
 - b. Enkel manueel inboeken indien toestemming van beide ouders of een rechterlijke beslissing die de discussie beslecht. Inboeken gebeurt best pas na fiat van centrumverantwoordelijke.
 - c. Bij pleegzorgers moet er bij deactivatie een bevestiging komen van pleegzorgdienst of rechterlijke beslissing
2. Vaccinatiecode is geactiveerd
 - a. Reeds 2 afspraken vastgelegd: vermelden afspraken, wijzigen indien nodig
 - b. Nog geen 2 afspraken: inboeken van 2 afspraken
3. Vaccinatiecode is nog niet geactiveerd (niet te vinden in Doclr patiëntenbeheer)
 - a. Wachten op een uitnodiging

3.3.3.2 Kind met ouder bieden zich aan ter vaccinatie **in het vaccinatiecentrum**

Wanneer een kind met ouder zich aanmeldt bij het onthaal, wordt **altijd gecontroleerd in het patiëntenbeheer of vaccinatiecode nog actief is.**

1. Vaccinatiecode gedeactiveerd

Mogelijk werd de vaccinatie geweigerd door de ene ouder zonder kennis van de andere ouder. Afspraken mogen in dit geval **niet** manueel heringeboekt worden. Deactivatie wordt altijd beschouwd als weigering.

Indien beide ouders alsnog akkoord gaan, komen bij voorkeur beide ouders naar het vaccinatiecentrum ter bevestiging. Als dat niet mogelijk is, kan de ouder zich ook aanbieden met minimale gegevens van de andere ouder:

- (kopie van de) e-ID van beide ouders
- Toestemmingsbrief ondertekend door beide ouders (zie toestemmingsbrief op laatjevaccineren.be)
- Kids-ID of ISI+-kaart van kind (of ander identificatiebewijs dat in redelijke mate identiteit kan aantonen.)

Indien een ouder door de familierechtbank alleen de bevoegdheid heeft gekregen om een beslissing te nemen moet deze beslissing worden voorgelegd.

Indien een pleegouder zich aanbiedt met zijn pleegkind en de code is gedeactiveerd kan het kind pas gevaccineerd worden na de bevestiging van de pleegzorgdienst dat het kind kan gevaccineerd worden of na het voorleggen van een rechterlijke beslissing die de pleegouder de toelating geeft om te beslissing over deze medische handeling.

Volgende codes worden gezien als een weigering: "CITIZEN_ALREADY_VACCINATED" of "CITIZEN_REFUSE_VACCINATION".

Als vaccinatiecentrum mag u uitgaan van goeder trouw en het vermoeden van instemming en mag u dus het kind vaccineren. Indien de situatie niet goed aanvoelt, kan het vaccinatiecentrum nog steeds weigeren deze vaccinatie te plaatsen tot de gewenste documentatie voorhanden is.

4 ELEMENTEN MATURITEITSONDERZOEK MINDERJARIGEN

De medisch expert gaat in gesprek met de jongere indien deze zich aandient voor vaccinatie zonder de aanwezigheid van een ouder of voogd, zonder een brief met toestemming van de ouder of voogd en indien ook via telefonisch contact geen toestemming van de ouder kan worden verkregen. Tijdens dit gesprek wordt bekeken of de jongere medisch meerderjarig is, en dus zelf kan toestemmen voor de vaccinatie. Op die manier kan deze, ondanks het gebrek aan toestemming van de ouders toch doorgaan. **Deze beoordeling is geen evidentie en dient met de nodige verantwoordelijkheid en zorgvuldigheid te worden gedaan.**

De medische expert maakt een beoordeling *in concreto* rekening houdend met alle elementen (totaalbeeld) hieronder. Hierbij wordt nagegaan of de minderjarige voldoende maturiteit en bevattingsvermogen heeft om de informatie te begrijpen en te verwerken en op basis hiervan de voor- en nadelen van zijn beslissing in te schatten. De volgende elementen zijn hierbij richtinggevend:

1. Leeftijd:

- Leeftijd is belangrijk criterium, hoe ouder, normaal hoe meer bekwaam
 - o Vanaf 14 jaar is er een grotere bekwaamheid te veronderstellen

2. Ziekte-ervaring:

- Studies tonen aan dat minderjarige met een ziekte-ervaring reeds een groter oordeelvermogen hebben en de omstandigheden reeds goed kunnen inschatten.
 - o Langdurig zieke kinderen vertonen vaak een groot inzicht en een belangrijke besluitvaardigheid.
 - Belangrijk element bij de eerste groep met comorbiditeiten.

3. Ingrijpend karakter van de ingreep:

- Hoe ingrijpender de medische handeling, hoe meer maturiteit vereist is.
- Minder ingrijpend (bv. contraceptiva, eenvoudige operatie zoals blindedarm) en beperkt risico dan kan de minderjarige de situatie sneller inschatten en beoordelen.
 - o Vaccinatie kan worden gekwalificeerd als een minder ingrijpende ingreep, gelet op de beperkte risico's.
 - o Beperkte ingrijpendheid van de behandeling, balans helt sneller over naar voldoende maturiteit.

4. Context en individuele factoren:

- Emotionele en intellectuele ontwikkeling;
- Aard van de ingreep (cf. hiervoor);
- De persoonlijkheid en geestelijke toestand van de minderjarige;
- Familiaal en sociaal milieu;
- De opleiding;
- De draagkracht;
- Ontwikkelingsniveau van het kind;
- ...

Let op: vele van deze informatie kan gevonden worden bij de huisarts van de jongere. De mening van de huisarts is dan ook een belangrijk beoordelingselement.

5 FLOWDIAGRAM PROCEDURE TOESTEMMING 12-15 JARIGEN

